

L E G E cu privire la arbitraj

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

CAPITOLUL I DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Obiectul și domeniul de aplicare

(1) Prezenta lege reglementează modul de organizare și desfășurare a arbitrajului.

(2) Prezenta lege se aplică în cazul în care locul arbitrajului se află în Republica Moldova. Prevederile art. 8, 19, 20 și 48 se aplică și în cazul în care locul arbitrajului se află în altă jurisdicție sau nu a fost încă stabilit.

(3) În cazul în care locul arbitrajului nu a fost încă stabilit, instanțele de judecată sunt competente să exercite atribuțiile prevăzute în capitolul III, dacă pârâtul sau reclamantul are sediul sau domiciliul în Republica Moldova.

(4) Dacă prin tratatul internațional la care Republica Moldova este parte sunt stabilite alte dispoziții decât cele prevăzute de legislația în domeniul arbitrajului, se vor aplica dispozițiile tratatului internațional.

Articolul 2. Noțiuni principale și reguli de interpretare

(1) În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni principale semnifică:

arbitraj – modalitate alternativă de soluționare a litigiilor, realizată de către un tribunal arbitral;

convenție arbitrală – acord prin care părțile supun arbitrajului toate sau o parte din litigii care au apărut sau care ar putea să apară între ele cu privire la un raport juridic determinat (contractual sau necontractual);

tribunal arbitral – arbitru unic sau un complet de arbitri.

(2) În cazul în care o prevedere a prezentei legi, cu excepția celor din art. 38, acordă părților libertatea de a lua o decizie referitor la un anumit subiect, această libertate include și dreptul părților de a autoriza un terț, inclusiv o instituție, să ia această decizie.

(3) În cazul în care o prevedere a prezentei legi se referă la ceea ce părțile au convenit sau pot conveni ori se referă în orice altă formă la un acord al lor, acest acord include orice reguli de arbitrare prevăzute în textul său.

(4) În cazul în care o prevedere a prezentei legi, cu excepția celor din art. 34 lit. a) și din art. 42 alin. (2) lit. a), se referă la o acțiune, această prevedere se aplică și acțiunii reconvenționale, iar în cazul în care face referire la obiecțiile împotriva acțiunii, această prevedere se referă și la obiecțiile împotriva acțiunii reconvenționale.

Articolul 3. Arbitrabilitatea

(1) Poate face obiectul unei convenții arbitrale orice litigiu de natură patrimonială.

(2) Litigiile de natură nepatrimonială pot face obiectul unei convenții arbitrale în măsura în care părțile sunt în drept să încheie o tranzacție în privința litigiului.

(3) Nu pot face obiectul unei convenții arbitrale litigiile care vizează:

a) contractele de credit care cad sub incidența Legii nr. 202/2013 privind contractele de credit pentru consumatori;

b) contractele de gaj și de fidejusiune încheiate cu consumatori, prin care se garantează obligațiile născute din contractele prevăzute la lit. a);

c) dreptul familiei, cu excepția litigiilor asupra cărora părțile pot încheia o tranzacție.

(4) Introducerea unei categorii noi de litigii care nu pot face obiectul unei convenții arbitrale este posibilă numai prin modificarea alin. (3).

(5) Persoanele juridice de drept public, inclusiv statul și unitățile administrativ-teritoriale, pot încheia convenții arbitrale în privința litigiilor aferente raporturilor juridice civile, precum și în alte cazuri prevăzute de lege.

(6) Litigiile care vizează contractele administrative pot face obiectul unei convenții arbitrale aprobate de Guvern.

Articolul 4. Arbitrajul instituțional și arbitrajul ad-hoc

(1) Arbitrajul instituțional este administrat de instituțiile arbitrale potrivit unor reguli de procedură arbitrală, cu respectarea dispozițiilor imperative ale prezentei legi. Instituțiile arbitrale sunt constituite ca organe permanente pe lângă camere de comerț, burse, uniuni, asociații sau alte organizații și funcționează în baza unor regulamente adoptate de acestea. Nu pot fi constituite instituții arbitrale pe lângă autoritățile publice.

(2) Constituirea instituției arbitrale este notificată Ministerului Justiției, care ține lista instituțiilor arbitrale din Republica Moldova. Lista se actualizează și se publică pe pagina web oficială a Ministerului Justiției.

(3) Arbitrajul care nu este instituțional este ad-hoc. Modul de organizare și desfășurare a arbitrajului ad-hoc se stabilește prin acordul părților, cu respectarea dispozițiilor imperative ale prezentei legi.

Articolul 5. Competența instanțelor de judecată

(1) Instanțele de judecată nu au competența de a interveni în desfășurarea arbitrajului decât în cazurile prevăzute expres de prezenta de lege.

(2) În cazul în care prezenta lege prevede intervenția instanțelor de judecată, cererile relevante sunt înaintate instanțelor de judecată competente în conformitate cu Codul de procedură civilă nr. 225/2003.

Articolul 6. Recepționarea comunicărilor scrise

(1) Dacă părțile nu au convenit altfel:

a) orice comunicare scrisă se consideră recepționată dacă a fost remisă destinatarului personal sau la întreprinderea, domiciliul, reședința ori la adresa poștală sau electronică a acestuia. Dacă nici unul din locurile menționate nu pot fi identificate după cercetări rezonabile, comunicarea scrisă se consideră recepționată dacă a fost expediată la ultimul sediu sau domiciliu cunoscut, la ultima reședință sau adresă poștală ori electronică cunoscută, printr-o scrisoare recomandată sau în orice alt mod care atestă încercarea de a remite comunicarea;

b) comunicarea se consideră recepționată la data remiterii conform lit. a).

(2) Prevederile alin. (1) nu se aplică în privința comunicărilor efectuate în cadrul procedurilor judiciare.

CAPITOLUL II CONVENȚIA ARBITRALĂ

Articolul 7. Forma convenției arbitrale

(1) Convenția arbitrală trebuie să fie scrisă. Aceasta poate fi o clauză inserată într-un contract sau o convenție separată.

(2) Convenția arbitrală este în formă scrisă dacă conținutul ei este consemnat sau înregistrat în orice modalitate, indiferent de faptul dacă convenția arbitrală sau contractul au fost încheiate oral, prin acțiuni concludente sau prin alte mijloace.

(3) Convenția arbitrală este în formă scrisă inclusiv în cazul în care:

a) rezultă dintr-o comunicare electronică, iar informația care se conține în ea este accesibilă de a fi utilizată pentru trimiteri ulterioare;

b) se regăsește într-un schimb de cerere de arbitrare și de referință în care existența sa este pretinsă de o parte și nu este contestată de cealaltă parte;

c) într-un contract se face trimitere la un document ce conține o convenție arbitrală.

(4) Prezenta lege se aplică în mod corespunzător și arbitrajului prevăzut într-o dispoziție pentru cauză de moarte sau în alt act juridic unilateral.

Articolul 8. Convenția arbitrală și intentarea procesului civil în privința fondului litigiului

(1) Dacă în privința unui litigiu care face obiectul unei convenții arbitrale este intentat un proces civil, instanța de judecată, la solicitarea unei părți și nu mai târziu de prima ei declarație asupra fondului litigiului, scoate cererea de pe rol în conformitate cu art. 267 lit. e) din Codul de procedură civilă nr. 225/2003, și îndrumă părțile spre arbitraj, cu excepția cazului în care instanța de judecată constată că convenția arbitrală este nulă, inoperantă sau nesusceptibilă de executare.

(2) În cazul intentării procesului civil conform alin. (1), procedura arbitrală poate fi începută sau continuată, inclusiv cu pronunțarea hotărârii arbitrale, chiar dacă cererea este pendinte la instanța de judecată.

CAPITOLUL III

TRIBUNALUL ARBITRAL

Articolul 9. Numărul de arbitri

(1) Părțile sunt libere să stabilească numărul de arbitri.

(2) Dacă părțile nu au stabilit numărul de arbitri, sunt numiți trei arbitri.

Articolul 10. Numirea arbitrilor

(1) Părțile sunt libere să convină asupra procedurii de numire a arbitrilor.

(2) În lipsa înțelegerii de la alin. (1):

a) în cazul unui tribunal arbitral din trei arbitri, fiecare parte numește câte un arbitru, iar cei doi arbitri astfel desemnați numesc un al treilea arbitru, care va avea calitatea de președinte al tribunalului arbitral. Dacă o parte nu numește arbitrul în termen de 30 de zile de la primirea solicitării celeilalte părți de a-l numi sau dacă cei doi arbitri numiți nu vor putea numi, în termen de 30 de zile din data numirii lor, un al treilea arbitru, acesta este numit la cererea oricărei părți de către instituția arbitrală (în cazul arbitrajului instituțional) sau de către instanța de judecată (în cazul arbitrajului ad-hoc). În cazul în care domiciliul sau sediul ambelor părți se află pe teritoriul Republicii Moldova, termenele sunt de 15 zile;

b) în cazul unui tribunal arbitral dintr-un arbitru unic, dacă părțile nu au reușit să convină asupra numirii arbitrului, acesta este numit la cererea oricărei părți de către instituția arbitrală (în cazul arbitrajului instituțional) sau de către instanța de judecată (în cazul arbitrajului ad-hoc).

(3) În cazul în care, în conformitate cu o procedură de numire convenită de părți:

a) o parte nu acționează în conformitate cu procedura respectivă;

b) părțile, sau doi arbitri, nu pot ajunge la un acord așteptat de la aceștia în temeiul unei astfel de proceduri; sau

c) un terț, inclusiv o instituție, nu îndeplinește nicio funcție ce i-a fost încredințată în temeiul unei astfel de proceduri,

orice parte poate solicita instanței de judecată să ia măsurile necesare, cu excepția cazului în care acordul privind procedura de numire prevede alte mijloace pentru a asigura numirea.

(4) Dacă există mai mulți reclamânți sau mai mulți pârâți, părțile care au interese comune vor numi un singur arbitru. Dacă părțile cu interese comune nu pot cădea de acord asupra numirii arbitrului, acesta este numit, la cererea oricărei părți, de către instituția arbitrală (în cazul arbitrajului instituțional) sau de către instanța de judecată (în cazul arbitrajului ad-hoc), dacă părțile nu au decis altfel.

(5) Încheierea instituției arbitrale sau a instanței de judecată, pronunțate în cazurile prevăzute la alin. (2) sau (3), este nesusceptibilă de atac. La numirea

arbitrului, instituția arbitrală sau instanța de judecată ia în considerare orice calificări cerute arbitrului prin acordul părților, precum și considerentele care pot să asigure numirea unui arbitru independent și imparțial, iar în cazul unui arbitru unic sau al celui de-al treilea arbitru, și oportunitatea numirii unui arbitru de o altă cetățenie decât cea a părților.

Articolul 11. Recuzarea arbitrului

(1) În cazul în care o persoană este abordată în vederea posibilei sale numiri în calitate de arbitru, ea trebuie să informeze asupra tuturor circumstanțelor care pot da naștere unor îndoieli justificate cu privire la imparțialitatea sau independența sa. Arbitrul, din momentul numirii sale și pe toată durata procedurii arbitrale, este obligat să informeze părțile despre aceste circumstanțe dacă nu le-a informat anterior.

(2) Arbitrul poate fi recuzat doar dacă există circumstanțe care pot da naștere unor îndoieli justificate asupra independenței sau imparțialității sale sau dacă el nu are calificarea convenită de părți. Partea este în drept să recuze arbitrul pe care l-a desemnat sau la a cărui desemnare a participat doar pentru motive de care a luat cunoștință după desemnare.

Articolul 12. Procedura de recuzare a arbitrului

(1) Părțile sunt libere să convină asupra procedurii de recuzare a arbitrului, respectând prevederile alin. (3).

(2) În lipsa înțelegerii prevăzute la alin. (1), partea care intenționează să recuze arbitrul trebuie să informeze în scris tribunalul arbitral despre motivele recuzării, în termen de 15 zile de la data la care a luat cunoștință de constituirea tribunalului arbitral sau de la data la care a luat cunoștință de circumstanțele menționate la art. 10 alin. (2). Dacă arbitrul căruia îi este înaintată recuzarea nu se retrage din funcție sau dacă cealaltă parte nu este de acord cu recuzarea lui, asupra recuzării se pronunță tribunalul arbitral.

(3) Dacă recuzarea nu a fost obținută conform procedurii stabilite la alin. (1) sau (2), partea care a înaintat recuzarea poate, în termen de 30 de zile de la data comunicării încheierii de respingere a cererii de recuzare, să solicite instituției arbitrale (în cazul arbitrajului instituțional) sau instanței de judecată (în cazul arbitrajului ad-hoc) emiterea unei încheieri privind recuzarea arbitrului, care este nesusceptibilă de atac. Până la emiterea încheierii, tribunalul arbitral, inclusiv arbitrul împotriva căruia este înaintată recuzarea, poate continua procedura arbitrală și poate pronunța hotărârea arbitrală.

Articolul 13. Încetarea mandatului de arbitru

(1) Mandatul de arbitru încetează în particular în următoarele cazuri:

- a) arbitrul este în imposibilitate de a-și exercita atribuțiile;
- b) arbitrul tergiversează exercitarea atribuțiilor sale din motive neîntemeiate;
- c) arbitrul renunță la mandat;
- d) părțile convin asupra încetării mandatului arbitrului;
- e) arbitrul este recuzat în conformitate cu art. 12.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a) sau b), mandatul de arbitru încetează dacă arbitrul renunță la mandat sau părțile convin asupra încetării mandatului. În caz contrar, orice parte poate solicita instituției arbitrale (în cazul arbitrajului instituțional) sau instanței de judecată (în cazul arbitrajului ad-hoc), să emită o încheiere referitor la încetarea mandatului arbitrului pentru motivele prevăzute la alin. (1) lit. a) sau b). Încheierea instituției arbitrale sau a instanței de judecată nu poate fi contestată.

(3) Încetarea mandatului de arbitru în cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a) sau b) prin renunțare la mandat sau prin acordul părților, nu reprezintă o recunoaștere sau o constatare a circumstanțelor respective.

Articolul 14. Numirea arbitrului înlocuitor

În cazul încetării mandatului unui arbitru potrivit art. 13, urmează a fi desemnat un arbitru înlocuitor, în conformitate cu regulile aplicate la desemnarea arbitrului înlocuit.

Articolul 15. Limitarea răspunderii

Arbitrul nu poartă răspundere pentru acțiunile sau inacțiunile în exercitarea atribuțiilor sale, cu excepția cazului în care se dovedește că o acțiune sau inacțiune a fost realizată cu intenție sau din culpă gravă.

CAPITOLUL IV COMPETENȚA TRIBUNALULUI ARBITRAL

Articolul 16. Competența tribunalului arbitral de a decide asupra propriei competențe

(1) Tribunalul arbitral poate să decidă asupra competenței sale, precum și asupra oricăror obiecții privind existența sau valabilitatea convenției arbitrale. În acest scop, clauza arbitrală prevăzută în contract este considerată ca o convenție distinctă de alte clauze contractuale. Decizia tribunalului arbitral privind nulitatea contractului nu atrage nulitatea convenției arbitrale.

(2) Declarația privind lipsa de competență a tribunalului arbitral poate fi făcută cel târziu la momentul prezentării obiecțiilor la acțiune. Faptul că o parte a desemnat arbitrul sau că a participat la desemnarea lui nu o privează de dreptul de a face o asemenea declarație. Declarația privind depășirea competenței de către tribunalul arbitral trebuie să fie făcută îndată ce chestiunea care depășește competența tribunalului arbitral este invocată în cadrul procedurii arbitrale. În toate aceste cazuri, tribunalul arbitral poate admite declarația privind depășirea competenței făcută mai târziu dacă întârzierea este justificată.

(3) Tribunalul arbitral poate să decidă asupra declarației menționate la alin. (2) cu titlu de chestiune preliminară sau odată cu fondul. Dacă tribunalul arbitral decide cu titlu de chestiune preliminară că este competent, orice parte, în decursul a 30 de zile din data primirii comunicării, poate cere instanței de judecată să se pronunțe în această privință, printr-o încheiere nesusceptibilă de recurs. Pe durata

examinării și soluționării cererii adresate instanței de judecată, tribunalul arbitral poate continua procedura arbitrală și poate pronunța hotărârea arbitrală.

CAPITOLUL V

MĂSURILE PROVIZORII

ȘI ÎNCHEIERILE PRELIMINARE

Secțiunea 1

Măsurile provizorii

Articolul 17. Dispunerea măsurilor provizorii de către tribunalul arbitral

(1) Cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel, tribunalul arbitral poate, la cererea uneia dintre părți, să dispună măsuri provizorii.

(2) Măsurile provizorii sunt orice măsuri temporare, indiferent dacă sunt sub forma unei hotărâri arbitrale sau sub o altă formă, prin care, în orice moment anterior pronunțării hotărârii prin care se soluționează definitiv litigiul, tribunalul arbitral dispune ca o parte:

a) să mențină sau să restabilească situația existentă până la soluționarea litigiului;

b) să întreprindă o acțiune care ar preveni sau să se abțină de la o acțiune care ar putea cauza un prejudiciu imediat sau iminent ori ar putea aduce atingere procesului arbitral;

c) să asigure conservarea unor bunuri din care o hotărâre arbitrală ulterioară ar putea fi executată;

d) să păstreze probe care pot fi relevante și importante pentru soluționarea litigiului.

Articolul 18. Condițiile pentru dispunerea măsurilor provizorii

(1) Partea care solicită dispunerea unei măsuri provizorii în temeiul art. 17 alin. (2) lit. a)–c) trebuie să demonstreze tribunalului arbitral că:

a) în cazul în care măsura nu este dispusă, există probabilitatea producerii unui prejudiciu care nu poate fi reparat în mod adecvat prin acordarea de despăgubiri, iar, în cazul în care măsura este dispusă, acest prejudiciu depășește în mod substanțial prejudiciul care poate fi cauzat părții împotriva căreia este îndreptată măsura; și

b) există o posibilitate rezonabilă ca partea care solicită măsura provizorie să aibă succes pe fondul litigiului. Constatarea acestei posibilități nu afectează libertatea de apreciere a tribunalului arbitral în orice decizie ulterioară.

(2) În cazul în care o parte solicită dispunerea unei măsuri provizorii în temeiul art. 17 alin. (2) lit. d), condițiile prevăzute la alin. (1) se aplică numai în măsura în care tribunalul arbitral consideră că este oportun.

Articolul 19. Recunoașterea și executarea

Recunoașterea și/sau încuviințarea executării silite a măsurilor provizorii dispuse de tribunalul arbitral se realizează de către instanța de judecată, în conformitate cu prevederile Codului de procedură civilă nr. 225/2003.

Articolul 20. Dispunerea măsurilor provizorii de către instanța de judecată

Fără a aduce atingere prevederilor art. 17 și 18, măsurile provizorii în legătură cu o procedură arbitrală pot fi dispuse și de către instanța de judecată, la cererea oricărei părți și la orice etapă a procedurii arbitrale, în conformitate cu prevederile Codului de procedură civilă nr. 225/2003, indiferent dacă locul arbitrajului se află sau nu în Republica Moldova.

Secțiunea a 2-a Încheierile preliminare

Articolul 21. Dispunerea încheierilor preliminare

(1) Cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel, o parte poate să depună, fără a notifica cealaltă parte, o cerere pentru o măsură provizorie împreună cu o cerere de emitere a unei încheieri preliminare prin care să se dispună ca o parte să nu împiedice realizarea scopului măsurii provizorii solicitate.

(2) Tribunalul arbitral poate emite o încheiere preliminară dacă apreciază că dezvoltarea prealabilă a cererii pentru o măsură provizorie către cealaltă parte riscă să compromită scopul acestei măsuri.

(3) Condițiile prevăzute la art. 18 alin. (1) se aplică la emiterea oricărei încheieri preliminare. În acest caz, prejudiciul menționat la art. 18 alin. (1) lit. a) este prejudiciul care poate să rezulte din emiterea sau neemiterea încheierii preliminare.

Articolul 22. Regimul juridic special al încheierilor preliminare

(1) Imediat după pronunțarea asupra unei cereri pentru o încheiere preliminară, tribunalul arbitral notifică toate părțile cu privire la cererea de măsură provizorie, cererea de emitere a încheierii preliminare, încheierea preliminară (dacă a fost emisă), precum și toate comunicările aferente, inclusiv prin indicarea conținutului oricărei comunicări verbale, între oricare dintre părți și tribunalul arbitral în legătură cu acestea.

(2) Concomitent, tribunalul arbitral acordă oricărei părți împotriva căreia este îndreptată o cerere de emitere a unei încheieri preliminare posibilitatea de a-și prezenta poziția în cel mai scurt timp posibil.

(3) Tribunalul arbitral se pronunță prompt asupra oricărei obiecții formulate cu privire la încheierea preliminară.

(4) Încheierile preliminare încetează să producă efecte după trecerea a douăzeci de zile de la data emiterii de către tribunalul arbitral. Cu toate acestea, tribunalul arbitral poate dispune o măsură provizorie care să adopte sau să modifice încheierea preliminară, după ce partea împotriva căreia este îndreptată a fost notificată și i s-a oferit posibilitatea de a-și prezenta poziția.

(5) Încheierile preliminare sunt obligatorii pentru părți, însă nu pot fi supuse executării silite de către instanțele de judecată. Încheierile preliminare nu constituie hotărâri arbitrale.

Secțiunea a 3-a **Dispoziții aplicabile măsurilor provizorii** **și încheierilor preliminare**

Articolul 23. Modificarea, suspendarea sau revocarea

Tribunalul arbitral poate modifica, suspenda sau revoca o măsură provizorie sau o încheiere preliminară pe care a dispus-o, la cererea oricărei părți sau, în circumstanțe excepționale și cu notificarea prealabilă a părților, din proprie inițiativă.

Articolul 24. Constituirea unei garanții

(1) Tribunalul arbitral poate cere părții care solicită o măsură provizorie să constituie o garanție adecvată în legătură cu măsura solicitată.

(2) Tribunalul arbitral solicită părții care înaintează o cerere de emitere a unei încheieri preliminare să constituie o garanție în legătură cu încheierea solicitată, cu excepția cazului în care consideră că aceasta este nepotrivită sau nu este necesară.

Articolul 25. Dezvăluirea

(1) Tribunalul arbitral poate solicita oricărei părți să dezvăluie în mod prompt orice schimbare semnificativă a circumstanțelor pe baza cărora a fost solicitată sau dispusă măsura provizorie.

(2) Partea care înaintează o cerere de emitere a unei încheieri preliminare are obligația de a dezvălui tribunalului arbitral toate circumstanțele care ar putea fi relevante pentru decizia acestuia privind dispunerea sau menținerea încheierii preliminare. Această obligație continuă până în momentul în care partea împotriva căreia a fost solicitată încheierea preliminară a avut posibilitatea să-și prezinte poziția. Ulterior, se aplică alin. (1).

Articolul 26. Cheltuieli și despăgubiri

Partea care solicită o măsură provizorie sau o încheiere preliminară răspunde pentru orice cheltuieli și prejudicii cauzate de măsura dispusă sau încheierea emisă, în cazul în care tribunalul arbitral stabilește ulterior că, în circumstanțele date, aceasta nu trebuia să fie dispusă. Tribunalul arbitral poate acorda aceste cheltuieli și despăgubiri în orice moment pe parcursul procedurii.

CAPITOLUL VI

PROCEDURA ARBITRALĂ

Articolul 27. Egalitatea părților

Părțile sunt tratate în mod egal și au posibilitatea deplină de a-și prezenta poziția.

Articolul 28. Determinarea regulilor de procedură

(1) Părțile sunt libere să convină asupra regulilor pe care le va urma tribunalul arbitral în desfășurarea procedurii arbitrale, cu respectarea dispozițiilor din prezenta lege.

(2) În lipsa acordului menționat la alin. (1), tribunalul arbitral poate, în condițiile prezentei legi, să desfășoare procedura arbitrală în modul în care îl consideră corespunzător. Competența conferită tribunalului arbitral include dreptul de a determina admisibilitatea, relevanța și importanța fiecărei probe.

Articolul 29. Locul arbitrajului

(1) Părțile sunt libere să convină asupra locului arbitrajului. În lipsa unui acord în acest sens, locul arbitrajului este stabilit de tribunalul arbitral, ținând cont de circumstanțele cauzei, inclusiv comoditatea părților.

(2) Fără a aduce atingere prevederilor alin. (1), tribunalul arbitral poate să se întrunească oriunde consideră potrivit, dacă părțile nu au convenit altfel, pentru consultări între arbitri, audierea părților, a martorilor sau a experților, pentru examinare a bunurilor și a înscrisurilor.

Articolul 30. Începutul procedurii arbitrale

Dacă părțile nu au convenit altfel, procedura arbitrală în privința unui litigiu începe la data recepționării de către pârât a cererii de a supune litigiul arbitrajului.

Articolul 31. Limba procedurii arbitrale

(1) Părțile sunt libere să stabilească limba sau limbile care vor fi utilizate în cadrul procedurii arbitrale. Dacă părțile nu au convenit în acest sens, tribunalul arbitral stabilește ce limbă sau limbi vor fi utilizate în cadrul procedurii arbitrale. Acest acord sau această decizie, dacă în ele nu este stabilit altfel, se referă la orice declarație scrisă a părții, la orice audiere, hotărâre, decizie sau la o altă comunicare a tribunalului arbitral.

(2) Tribunalul arbitral poate dispune ca orice probă scrisă să fie însoțită de traducere în limba sau în limbile convenite de părți ori stabilite de tribunalul arbitral.

Articolul 32. Cererea de arbitraj și referința

(1) În termenul convenit de părți ori stabilit de tribunalul arbitral, reclamantul invocă circumstanțele pe care își întemeiază pretențiile sale din acțiune, aspectele litigioase și obiectul cererii, iar pârâtul invocă în referință obiecțiile sale față de aceste chestiuni, dacă părțile nu au convenit altfel. Concomitent cu declarațiile lor,

părțile pot prezenta toate înscrisurile pe care le consideră pertinente sau pot face trimitere la înscrisuri sau la alte dovezi pe care le vor prezenta ulterior tribunalului.

(2) Dacă părțile nu au convenit altfel, fiecare parte poate să modifice ori să completeze pretențiile sau obiecțiile în cursul desfășurării procedurii arbitrale, dacă tribunalul arbitral nu consideră inoportun să permită o asemenea modificare ori completare, luând în considerare întârzierea cu care se face.

Articolul 33. Procedura orală și procedura scrisă

(1) În lipsa unui acord contrar al părților, tribunalul arbitral decide dacă procedura se desfășoară cu audieri orale pentru prezentarea probelor sau pentru dezbateri ori dacă procedura se desfășoară în baza înscrisurilor și a altor materiale. Cu toate acestea, cu excepția cazului în care părțile au convenit să nu aibă loc audieri, tribunalul arbitral, la solicitarea unei părți, va organiza audieri la o etapă corespunzătoare a procedurii arbitrale.

(2) Dacă părțile nu au convenit altfel, tribunalul arbitral, în urma consultării părților și ținând cont de faptele și circumstanțele relevante ale cazului, poate decide că audierea se efectuează prin videoconferință, telefon ori alte mijloace adecvate de comunicare.

(3) Părțile trebuie notificate în timp util cu privire la orice audiere și orice ședință a tribunalului arbitral în scopul examinării bunurilor sau înscrisurilor.

(4) Toate declarațiile, înscrisurile sau alte informații pe care o parte le-a prezentat tribunalului arbitral trebuie să fie comunicate celeilalte părți. De asemenea, orice concluzie a expertului sau orice înscris cu caracter probator, pe care tribunalul arbitral le ia în considerare la luarea deciziei, trebuie să fie comunicate părților.

Articolul 34. Efectele neprezentării materialelor sau ale absenței unei părți

Cu excepția cazului în care părțile convin altfel, dacă, fără motive întemeiate:

a) reclamantul nu prezintă cererea de arbitraj în conformitate cu art. 32 alin.

(1) – tribunalul arbitral încetează procedura;

b) pârâtul nu prezintă referința în conformitate cu art. 32 alin. (1) – tribunalul arbitral continuă procedura fără a considera această omisiune în sine ca o recunoaștere a alegațiilor reclamantului;

c) oricare dintre părți nu se prezintă la o audiere sau nu prezintă probe în scris – tribunalul arbitral poate continua procedura și poate pronunța hotărârea arbitrală în baza probelor disponibile.

Articolul 35. Renunțarea la dreptul de a înainta obiecții

Dacă o parte cunoaște că o prevedere a prezentei legi de la care părțile pot deroga sau că o condiție a convenției arbitrale nu a fost respectată, însă continuă să participe la procedura arbitrală fără a înainta imediat obiecții împotriva unei asemenea abateri sau dacă pentru înaintarea obiecțiilor este stabilit un anumit termen, atunci, după expirarea acestui termen, se consideră că partea a renunțat la dreptul de a înainta obiecții.

Articolul 36. Expertul desemnat de tribunalul arbitral

(1) Dacă părțile nu au convenit altfel, tribunalul arbitral poate:

a) desemna unul sau mai mulți experți care să îi prezinte raport asupra unor chestiuni specifice care vor fi determinate de tribunalul arbitral;

b) cere părților să prezinte expertului orice informație pertinentă ori să permită acestuia accesul la orice înscrisuri sau bunuri pentru examinarea lor.

(2) Dacă părțile nu au convenit altfel, iar una dintre părți solicită sau tribunalul arbitral consideră necesar, expertul trebuie, după prezentarea raportului său oral sau scris, să participe la o audiere, unde părțile au posibilitatea să-i adreseze întrebări și să prezinte experți care să-și expună opiniile referitor la chestiunile litigioase.

Articolul 37. Asistența instanței de judecată la reclamarea probelor

Tribunalul arbitral sau o parte cu aprobarea tribunalului arbitral poate să adreseze în instanța de judecată competentă a Republicii Moldova cerere de acordare a asistenței la obținerea probelor. Instanța de judecată poate executa această cerere în limitele competenței sale și în conformitate cu regulile stabilite pentru reclamarea probelor.

CAPITOLUL VII HOTĂRÂREA ARBITRALĂ

Articolul 38. Dreptul aplicabil fondului litigiului

(1) Tribunalul arbitral soluționează litigiul în conformitate cu normele de drept pe care părțile le-au ales ca drept aplicabil fondului litigiului. Orice desemnare a legii sau a sistemului de drept al unui stat este interpretată, dacă nu este prevăzut altfel, ca o referire la dreptul material al statului respectiv și nu la normele lui conflictuale.

(2) Dacă părțile nu au convenit asupra legii aplicabile fondului litigiului, tribunalul arbitral aplică legea stabilită de normele conflictuale pe care le consideră aplicabile.

(3) Tribunalul arbitral judecă în echitate sau în calitate de mediator amiabil dacă părțile l-au autorizat expres în acest sens.

(4) În toate cazurile, tribunalul arbitral decide în conformitate cu clauzele contractului, ținând cont de uzanțele comerciale aplicabile tranzacției respective.

Articolul 39. Luarea deciziilor de către tribunalul arbitral

(1) În cadrul procedurii arbitrale cu mai mult de un arbitru, orice decizie a tribunalului arbitral se ia cu o majoritate de voturi, dacă părțile nu au convenit altfel.

(2) Prin derogare de la alin. (1), în privința chestiunilor de procedură poate decide președintele tribunalului arbitral, dacă părțile sau toți membrii tribunalului arbitral l-au împuternicit în acest sens.

Articolul 40. Tranzacția

(1) Dacă, pe parcursul procedurii arbitrale, părțile soluționează litigiul, tribunalul arbitral încetează procedura și, la solicitarea părților și în lipsa obiecțiilor din partea tribunalului arbitral, aprobă tranzacția printr-o hotărâre arbitrală, conform condițiilor convenite.

(2) Hotărârea arbitrală pronunțată în condițiile convenite se adoptă în corespundere cu art. 41, cu mențiunea că este o hotărâre arbitrală. O asemenea hotărâre are același statut și același efect ca orice hotărâre arbitrală referitoare la fondul litigiului.

Articolul 41. Forma și conținutul hotărârii arbitrale

(1) Hotărârea arbitrală se emite în scris și se semnează de arbitrul unic sau de arbitri. În procedurile arbitrale cu mai mult de un arbitru, semnăturile majorității membrilor tribunalului arbitral sunt suficiente, cu condiția indicării motivelor lipsei celorlalte semnături.

(2) Hotărârea arbitrală conține motivele pe care se întemeiază, cu excepția cazurilor când părțile au convenit ca motivele să nu fie menționate sau când hotărârea arbitrală a fost emisă în condiții convenite de părți, conform art. 40.

(3) În hotărârea arbitrală se indică data pronunțării ei și locul arbitrajului stabilit în conformitate cu art. 29 alin. (1). Hotărârea se consideră că a fost emisă la locul arbitrajului.

(4) După emiterea hotărârii arbitrale, o copie semnată de către arbitrul unic sau de către arbitri în conformitate cu alin. (1) este expediată fiecărei părți.

Articolul 42. Încetarea procedurii arbitrale

(1) Procedura arbitrală încetează odată cu emiterea hotărârii arbitrale finale sau cu emiterea încheierii de către tribunalul arbitral în conformitate cu alin.(2).

(2) Tribunalul arbitral emite încheierea cu privire la încetarea procedurii arbitrale în cazul în care:

a) reclamantul își retrage pretențiile, cu excepția cazului când pârâtul obiectează, iar tribunalul arbitral recunoaște că pârâtul are un interes legitim ca litigiul să fie soluționat în mod definitiv;

b) părțile au convenit asupra încheierii procedurii arbitrale;

c) tribunalul arbitral constată că, din orice alte motive, continuarea procedurii nu mai este necesară sau a devenit imposibilă.

(3) Mandatul tribunalului arbitral se încheie odată cu încetarea procedurii arbitrale, cu excepția prevederilor din art. 43 și art. 44 alin. (4).

Articolul 43. Rectificarea și interpretarea hotărârii arbitrale. Hotărârea adițională.

(1) În termen 30 de zile din data recepționării hotărârii arbitrale, dacă părțile nu au convenit asupra unui alt termen:

a) o parte, cu notificarea celeilalte părți, poate solicita tribunalului arbitral rectificarea erorilor de calcul, a greșelilor de tipar sau a oricăror altor erori similare din hotărârea arbitrală;

b) dacă părțile au convenit în acest sens, o parte poate, cu notificarea celeilalte părți, să solicite tribunalului arbitral interpretarea unui punct sau a unei părți din hotărârea arbitrală.

(2) Dacă tribunalul arbitral consideră cererea justificată, tribunalul rectifică sau oferă interpretarea în termen de 30 de zile din data recepționării cererii. Interpretarea oferită devine parte integrantă a hotărârii arbitrale.

(3) Tribunalul arbitral poate să rectifice din oficiu orice erori prevăzute la alin. (1) lit. a), în decurs de 30 de zile din data emiterii hotărârii.

(4) Dacă părțile nu au convenit altfel, o parte poate, cu notificarea celeilalte părți, în decurs de 30 de zile din data recepționării hotărârii arbitrale, să solicite tribunalului arbitral adoptarea unei hotărâri adiționale referitor la pretențiile înaintate în cadrul procedurii arbitrale, dar omise în hotărârea arbitrală. În cazul în care tribunalul arbitral consideră că cererea este justificată, tribunalul pronunță o hotărâre arbitrală adițională în termen de 60 de zile din data recepționării cererii.

(5) Tribunalul arbitral poate, dacă consider necesar, prelungi termenul de efectuare a rectificărilor, de interpretare sau de pronunțare a hotărârii arbitrale adiționale conform alin.(1) sau (4).

(6) Prevederile art. 41 se aplică în mod corespunzător la rectificarea și interpretarea hotărârilor arbitrale, precum și hotărârilor arbitrale adiționale.

Articolul 44. Cheltuielile arbitrale

(1) Cheltuielile arbitrale constau din:

- a) onorariile și cheltuielile arbitrilor;
- b) taxele și cheltuielile administrative ale instituției arbitrale; și
- c) cheltuielile de reprezentare și alte cheltuieli ale părților.

(2) Dacă părțile nu au convenit altfel, cheltuielile arbitrajului vor fi, în principiu, suportate de către partea sau părțile care nu au avut câștig de cauză. Cu toate acestea, tribunalul arbitral poate repartiza fiecare dintre aceste cheltuieli între părți dacă apreciază că o astfel de repartizare este rezonabilă, ținând cont de circumstanțele cauzei.

(3) Dacă părțile nu au convenit altfel, tribunalul arbitral stabilește, prin hotărârea finală sau, dacă consideră potrivit, prin orice altă hotărâre, orice sumă pe care o parte ar putea fi obligată să o plătească altei părți ca urmare a deciziei privind repartizarea cheltuielilor.

(4) Tribunalul arbitral poate dispune părților depunerea unei garanții pentru onorariile arbitrilor și pentru cheltuielile tribunalului arbitral. Tribunalul arbitral poate înceta să mai desfășoare procedură arbitrală dacă o astfel de garanție nu este furnizată.

(5) Dacă o parte omite să depună garanția menționată la alin. (4), cealaltă parte poate depune întreaga garanție.

Articolul 45. Depozitarea dosarului arbitral

(1) Instituția arbitrală depozitează și păstrează dosarul arbitral în arhivele sale. Ea trebuie să pună la dispoziția instanței de judecată sau a altor organe autorizate, la cererea lor, copii certificate de pe materialele din dosarul arbitral.

(2) Dacă părțile nu au convenit altfel, materialele dosarului arbitral examinat în procedură arbitrală ad-hoc se depozitează, împreună cu originalul hotărârii arbitrale și cu dovezile de comunicare a hotărârii arbitrale, la instanța de judecată în a cărei circumscripție teritorială tribunalul arbitral își are sediul.

(3) Instituția arbitrală sau instanța de judecată trebuie să ofere părților acces la dosarul arbitral în mod neîntârziat și necondiționat.

Articolul 46. Executarea hotărârilor arbitrale

(1) Hotărârea arbitrală este obligatorie și definitivă de la data emiterii și urmează să fie executată benevol, imediat sau în termenul indicat în ea.

(2) Hotărârea arbitrală devine document executoriu în cazul în care nu a fost contestată în termenul prevăzut la art. 47.

(3) Hotărârea arbitrală se execută silit în conformitate cu Codul de executare nr. 443/2004.

Articolul 47. Contestarea hotărârii arbitrale

(1) Hotărârea arbitrală poate fi contestată de orice parte interesată printr-o cerere de desființare adresată instanței de judecată competente în termen de 30 zile din ziua comunicării hotărârii arbitrale.

(2) Procedura de contestare a hotărârilor arbitrale se realizează în conformitate cu Codul de procedură civilă nr. 225/2003.

Articolul 48. Recunoașterea și executarea hotărârii arbitrale străine

Recunoaștere și executarea hotărârii arbitrale străine se realizează în conformitate cu Codul de procedură civilă nr. 225/2003.

CAPITOLUL VIII DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 49. Dispoziții finale

(1) Prezenta lege intră în vigoare la 1 martie 2027.

(2) La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă:

a) Legea nr. 23/2008 cu privire la arbitraj (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 88-89, art. 314);

b) Legea nr. 24/2008 cu privire la arbitrajul comercial internațional (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 88-89, art. 316).

(2) Guvernul, până la data intrării în vigoare a prezentei legi, va prezenta Parlamentului propuneri pentru aducerea legislației în concordanță cu prezenta lege.

Articolul 50. Dispoziții tranzitorii

Dacă părțile nu au convenit altfel, procedurile arbitrale începute până la intrarea în vigoare a prezentei legi se desfășoară în continuare conform legislației în vigoare la data începerii procedurii arbitrale.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

NOTA DE FUNDAMENTARE
a proiectului de lege cu privire la arbitraj

1. Denumirea autorului proiectului
Proiectul de lege cu privire la arbitraj a fost elaborat de Ministerul Justiției, cu suportul Grupului de lucru pentru îmbunătățirea cadrului normativ în materia arbitrajului, constituit prin Ordinul ministrului justiției nr. 184/2024 și format din arbitri, avocați și reprezentanți ai mediului de afaceri.
2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului
2.1. Temeiul legal și sursa proiectului
Prezentul proiect are drept scop implementarea: a) acțiunii nr. 14.2. din Foaia de parcurs privind „Statul de drept” (criteriu de referință în procesul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană); b) acțiunii nr. 225 din Planul național de reglementări pentru anul 2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 841/2024; c) acțiunii nr. 2.4.2. b) din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025.
2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative
În prezent, în Republica Moldova există două acte legislative care reglementează arbitrajul: a) Legea nr. 23/2008 cu privire la arbitraj (în continuare – Legea nr. 23/2008), care reglementează arbitrajul intern; b) Legea nr. 24/2008 cu privire la arbitrajul comercial internațional (în continuare – Legea nr. 24/2008), care reglementează arbitrajul comercial internațional.

Existența celor două legi, care vizează același obiect de reglementare, a determinat deficiențe normative și practice, cum ar fi:

- a) utilizarea unei terminologii neuniforme;
- b) existența unor reglementări divergente, fapt care generează o practică fragmentară în domeniul arbitrajului;
- c) necorelarea deplină cu prevederile Legii-model UNCITRAL privind arbitrajul comercial internațional (în continuare – Legea-model UNCITRAL), în special în cazul Legii nr. 23/2008. Deși legile actuale au preluat elemente din Legea-model UNCITRAL, acestea nu reflectă amendamentele moderne ale acestui instrument (în special cele din 2006), ceea ce plasează Republica Moldova într-un dezavantaj competitiv în raport cu alte jurisdicții arbitrale din regiune.

3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse

Obiectivele prezentului proiect constau în:

- a) unificarea principalelor reglementări în domeniul arbitrajului într-un singur act legislativ, aplicabil atât arbitrajului intern, cât și arbitrajului comercial internațional;
- b) transpunerea deplină a prevederilor Legii-model UNCITRAL în ordinea juridică națională;
- c) sporirea atractivității arbitrajului în calitate de modalitate alternativă de soluționare a litigiilor, prin creșterea eficienței și eficacității procedurilor arbitrale.

3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

În conformitate cu art. 71 alin. (4) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, la interpretarea actului normativ se ține cont de nota de fundamentare care a însoțit proiectul actului normativ și de alte documente care permit identificarea voinței autorității publice care a adoptat, a aprobat sau a emis actul normativ.

Astfel, la interpretarea prevederilor legale propuse se va ține cont de prezenta notă de fundamentare.

Adițional, pornind de la faptul că prezentul proiect de lege reprezintă o transpunere deplină a Legii-model UNCITRAL, la interpretarea prevederilor din prezentul proiect de lege se va ține cont de [lucrările preparatorii](#) ale acestui Legii-model UNCITRAL și, în special, de [comentariul analitic](#) elaborat de secretariatul UNCITRAL la proiectul Legii-model.

CAPITOLUL I – DISPOZIȚII GENERALE

ARTICOLUL 1 – OBIECTUL ȘI DOMENIUL DE APLICARE

Alineatul (1) enunță în mod concis obiectul de reglementare al legii, respectiv modul de organizare și desfășurare a arbitrajului.

Alineatele (2) și (3), la rândul lor, delimitează domeniul de aplicare al legii, acesta fiind determinat de locul arbitrajului. În acest context, conceptul de „loc al arbitrajului” are o importanță esențială pentru stabilirea aplicabilității legii.

Noțiunea de „loc al arbitrajului” nu desemnează un loc geografic propriu-zis, ci are natura unei ficțiuni juridice, neavând o legătură necesară cu locul fizic în care se desfășoară activitățile arbitrale, precum audierile. Locul arbitrajului se referă la jurisdicția în baza legislației căreia se organizează și se desfășoară procedura arbitrală într-un anumit litigiu. Acesta este stabilit prin acordul părților sau, în lipsa unui asemenea acord, de către tribunalul arbitral, în condițiile prevăzute de art. 29 din prezenta lege.

Prin urmare, locul arbitrajului determină legea aplicabilă procedurii arbitrale (*lex arbitri*).

În calitate de regulă generală, prezenta lege se aplică în cazul în care locul arbitrajului se află în Republica Moldova. Iar prevederile art. 8, 19, 20 și 48 se aplică și în cazul în care locul arbitrajului se află în altă jurisdicție sau nu a fost încă stabilit. Nu în ultimul rând, în cazul în care locul arbitrajului nu a fost încă stabilit, instanțele de judecată sunt competente să exercite atribuțiile de suport în vederea constituirii tribunalului arbitral prevăzute în capitolul III, dacă pârâtul sau reclamantul are sediul sau domiciliul în Republica Moldova.

În altă ordine de idei, alineatul (4) consacră regula aplicării prioritare a tratatelor internaționale, stabilind că, în cazul în care printr-un tratat internațional la care Republica Moldova este parte sunt prevăzute dispoziții diferite de cele cuprinse în legislația națională în materia arbitrajului, se aplică dispozițiile tratatului internațional.

ARTICOLUL 2 – NOȚIUNI PRINCIPALE ȘI REGULI DE INTERPRETARE

Alineatul (1) stabilește definițiile principalelor noțiuni utilizate în cuprinsul prezentei legi, iar alineatele (2)–(4) consacră trei reguli esențiale de interpretare a unor prevederi ale acesteia.

I. NOȚIUNI PRINCIPALE

„arbitraj”

Definiția noțiunii de „arbitraj” reflectă trăsăturile fundamentale și indispensabile ale acestei instituții juridice. Astfel, arbitrajul:

- a) constituie o modalitate alternativă de soluționare a litigiilor, distinctă de justiția statală, realizată prin intermediul instanțelor de judecată;
- b) implică soluționarea litigiilor de către un tribunal arbitral, compus din arbitri desemnați de părți.

„convenție arbitrală”

Convenția arbitrală reprezintă instrumentul juridic care formează baza și justificarea arbitrajului.

Pe lângă stabilirea elementelor constitutive ale unei convenții arbitrale, definiția acesteia urmărește să ofere o claritate sporită, prin identificarea factorilor care nu trebuie să influențeze procesul de caracterizare juridică a acordului.

Astfel, principalul element constitutiv al oricărei convenții arbitrale este existența unui angajament al părților de a supune litigiul arbitrajului. Totodată, definiția enumeră mai mulți factori care trebuie tratați ca irelevanți la stabilirea dacă un acord poate fi caracterizat drept convenție arbitrală în scopurile prezentei legi.

Primul factor se referă la sfera de aplicare a acordului: părțile pot trimite la arbitraj *„toate sau o parte din litigii care au apărut sau care pot să apară între ele”*.

Al doilea factor privește natura litigiilor pe care părțile intenționează să le supună arbitrajului. Definiția clarifică faptul că noțiunea de convenție arbitrală nu se limitează la acorduri referitoare la soluționarea litigiilor contractuale. Or, o convenție arbitrală poate viza litigiile care privesc o „relație juridică determinată, contractuală sau necontractuală”, iar *travaux préparatoires* indică faptul că această expresie „trebuie interpretată în sens larg, astfel încât să acopere toate cazurile comerciale necontractuale întâlnite în practică (de exemplu, intervenția unei terțe părți în relațiile contractuale; încălcarea unei mărci comerciale sau alte forme de concurență neloială)”.

„tribunalul arbitral”

Tribunalul arbitral reprezintă organul jurisdicțional al procedurii arbitrale și poate fi constituit dintr-un arbitru unic sau dintr-un complet de arbitri format din doi sau mai mulți arbitri.

II. REGULI DE INTERPRETARE

Alineatele (2) și (3) sunt concepute pentru a preveni o interpretare excesiv de literală a trimiterilor din prezenta lege la libertatea părților de a stabili o anumită chestiune sau la acordul acestora. Potrivit interpretării rezonabile consacrate la alineatul (2), o asemenea libertate acoperă nu doar posibilitatea părților de a decide ele însele asupra chestiunii respective, ci și dreptul acestora de a autoriza o terță persoană sau o instituție să stabilească chestiunea în numele lor. Exemple practice ale unor asemenea chestiuni pot fi numărul arbitrilor, locul arbitrajului și alte aspecte procedurale.

Alineatul (3) recunoaște practica obișnuită a părților de a face trimitere, în acordul lor, la reguli de arbitraj (ale unor instituții, asociații sau alte organisme), în locul negocierii și redactării unei convenții arbitrale complet originale și individuale.

Alineatul (4) precizează că în cazul în care o prevedere a prezentei legi, cu excepția celor din art. 34 lit. a) și din art. 42 alin. (2) lit. a), se referă la o acțiune, această prevedere se aplică și acțiunii reconvenționale, iar în cazul în care face referire la obiecțiile împotriva acțiunii, această prevedere se referă și la obiecțiile împotriva acțiunii reconvenționale.

ARTICOLUL 3 – ARBITRABILITATEA

Acest articol stabilește care litigii pot face obiectul unei convenții arbitrale (*i.e.* litigiile care pot fi supuse arbitrajului).

Deși Legea-model UNCITRAL nu definește exhaustiv lista litigiilor arbitrabile, art. 3 din proiect valorifică „clauza de rezervă” prevăzută la art. 1 alin. (5) din Legea-model UNCITRAL, care permite statelor să determine, prin legislație proprie, ce dispute pot sau nu să fie supuse arbitrajului.

Proiectul instituie o prezumție generală de arbitrabilitate pentru litigiile de natură patrimonială, definind astfel un domeniu de aplicare larg. Pentru litigiile nepatrimoniale, criteriul definitoriu este capacitatea părților de a încheia o tranzacție (dreptul de dispoziție).

Proiectul exclude în mod expres din sfera arbitrajului litigiile rezultate din contractele de credit pentru consumatori (Legea nr. 202/2013) și garanțiile aferente. Această limitare este o măsură de protecție a părții vulnerabile, prevenind impunerea clauzelor compromisorii în contractele standardizate.

De asemenea sunt excluse din sfera arbitrajului litigiile care vizează dreptul familiei, cu excepția celor asupra cărora părțile pot încheia o tranzacție.

Persoanele juridice de drept public, inclusiv statul și unitățile administrativ-teritoriale, pot încheia convenții arbitrale în privința litigiilor aferente raporturilor juridice civile, dar și în alte cazuri prevăzute de lege. Iar în cazul litigiilor care vizează contractele administrative, acestea pot face obiectul unei convenții arbitrale dacă sunt aprobate de Guvern.

ARTICOLUL 4 – ARBITRAJUL INSTITUȚIONAL ȘI ARBITRAJUL AD-HOC

Articolul 4 stabilește cadrul organizatoric al procedurilor arbitrale, recunoscând și definind cele două modalități prin care litigiile pot fi soluționate prin arbitraj în Republica Moldova. Această delimitare este esențială pentru a oferi părților previzibilitate în alegerea mecanismului de soluționare a disputelor.

Proiectul de lege clarifică distincția dintre:

- **Arbitrajul instituțional:** Această formă presupune că procedura este administrată de o instituție permanentă de arbitraj (cum ar fi o Curte de Arbitraj de pe lângă o Cameră de Comerț), în conformitate cu regulamentul propriu al acelei instituții. Instituția oferă suport logistic, liste de arbitri și un cadru procedural prestabilit.
- **Arbitrajul ad-hoc:** Aceasta este o formă de arbitraj organizată direct de către părți pentru un litigiu specific, fără intervenția unei instituții permanente. Părțile au libertatea deplină de a stabili regulile de procedură, modul de numire a arbitrilor și locul desfășurării, fiind limitate doar de normele imperative ale prezentei legi.

De asemenea, articolul subliniază caracterul consensual al arbitrajului:

- Părțile au dreptul deplin de a alege între cele două forme prin intermediul convenției arbitrale.
- În cazul arbitrajului instituțional, simpla trimitere la o anumită instituție implică, în absența unei stipulații contrare, acceptarea regulamentului de procedură al acelei instituții (integrarea prin referință).

Proiectul clarifică faptul că instituția de arbitraj nu soluționează ea însăși litigiul, ci administrează procesul. Atribuția de a pronunța hotărârea aparține exclusiv tribunalului arbitral desemnat conform regulilor alese.

ARTICOLUL 5 – COMPETENȚA INSTANȚELOR DE JUDECATĂ

Articolul 5 stabilește principiul intervenției minime a instanțelor judecătorești în procedura de arbitraj, un pilon fundamental al Legii-model UNCITRAL. Această

prevedere are scopul de a asigura autonomia procesului arbitral și de a preveni tacticile de tergiversare prin recurgerea nejustificată la instanțele de drept comun.

Proiectul instituie o regulă restrictivă: în chestiunile reglementate de prezenta lege, nicio instanță de judecată nu va interveni, cu excepția cazurilor în care legea prevede expres acest lucru. Această abordare oferă securitate juridică părților, garantând că, odată aleasă calea arbitrajului, procesul nu va fi blocat de litigii paralele în instanțele statale.

Deși intervenția este limitată, legea recunoaște necesitatea unei colaborări între sistemul judiciar și arbitraj, instanța intervenind exclusiv pentru:

- **Funcții de suport:** Numirea arbitrilor în caz de dezacord (Cap. III), asistența în administrarea probelor (Art. 37) sau dispunerea măsurilor provizorii (Art. 20).
- **Funcții de control:** Examinarea cererilor de recuzare (Art. 12) sau soluționarea acțiunii în desființarea hotărârii (Art. 47).

ARTICOLUL 6 – RECEPȚIONAREA COMUNICĂRILOR SCRISE

Articolul 6 reglementează fluxul informațional în procedura arbitrală, instituind un mecanism de „recepție prezumată” menit să asigure celeritatea și să prevină blocajele procedurale cauzate de destinarii evazivi. Normele prezentului articol au caracter supletiv, aplicându-se doar în absența unei convenții contrare a părților sau a unor prevederi specifice în regulamentele de arbitraj instituțional.

Comunicarea se consideră realizată dacă este remisă personal sau transmisă la sediul, domiciliul ori adresa poștală/electronică a destinatarului. Utilizarea „adresei electronice” confirmă validitatea juridică a corespondenței digitale, cu condiția existenței unei dovezi de transmitere.

În situația în care destinatarul nu poate fi localizat prin mijloacele obișnuite, articolul permite notificarea la ultima adresă cunoscută. Această procedură este condiționată de efectuarea unor cercetări rezonabile, oferind tribunalului arbitral un fundament solid pentru a continua procedura fără riscul de desființare a hotărârii pentru nelegala citare.

Expedierea prin scrisoare recomandată sau orice alt mijloc care atestă tentativa de livrare echivalează cu recepția efectivă. Acest mecanism protejează hotărârea arbitrală de eventuale excepții privind încălcarea dreptului la apărare în faza de executare silită.

Alineatul (3) izolează regimul comunicărilor arbitrale de formalismele stricte ale Codului de procedură civilă, acestea din urmă rămânând aplicabile exclusiv în cadrul procedurilor judiciare conexe arbitrajului.

CAPITOLUL II – CONVENȚIA ARBITRALĂ

Capitolul II stabilește cadrul juridic al convenției arbitrale, fundamentat pe principiul priorității voinței părților și al limitării formalismului riguros în favoarea securității circuitului civil. Cerința formei scrise este adaptată realităților tehnologice, recunoscând validitatea acordului indiferent de suportul material, atâta timp cât conținutul este determinabil și accesibil. Prin această abordare, se elimină riscul de nulitate a clauzelor arbitrale din rațiuni pur formale, fiind valorificate inclusiv schimburile de mesaje electronice sau referirile prin încorporare la documente externe care conțin reglementări arbitrale. Mai mult, textul consacră conceptul de „consimțământ procedural”, prin care lipsa contestării existenței convenției în faza incipientă a litigiului echivalează cu recunoașterea jurisdicției tribunalului arbitral.

În plan procesual, prevederile consolidează efectul negativ al convenției arbitrale, limitând intervenția instanțelor de judecată la un control de legalitate minimal și urgent. Norma instituie o prezumție de competență în favoarea arbitrajului, obligând instanța statală să își decline competența (prin scoaterea cererii de pe rol) dacă nu identifică o cauză de nulitate vădită a convenției.

Un aspect esențial pentru celeritatea soluționării litigiilor îl reprezintă independența procedurilor: existența unui proces pendinte în fața instanțelor judecătorești nu suspendă cursul arbitrajului. Această soluție juridică previne utilizarea abuzivă a acțiunilor în justiție ca tactică de amânare a soluționării diferendului pe fond, permițând tribunalului arbitral să finalizeze procedura și să pronunțe hotărârea indiferent de stadiul procesului statal paralel.

CAPITOLUL III – TRIBUNALUL ARBITRAL

Capitolul III reglementează mecanismele de formare a tribunalului arbitral, punând accent pe echilibrul dintre autonomia de voință a părților și necesitatea unor soluții de rezervă care să garanteze funcționalitatea procedurii în cazul lipsei de cooperare.

Un pilon central al acestui capitol îl reprezintă rolul de sprijin acordat instanțelor de judecată. Intervenția judecătorului nu este concepută ca o imixtiune în procesul arbitral, ci ca un mecanism de siguranță activat doar atunci când părțile sau arbitrii desemnați nu reușesc să ajungă la un consens ori când mecanismul de numire agreeat devine nefuncțional. Această cooperare inter-jurisdicțională asigură faptul că procedura arbitrală rămâne viabilă chiar și în situații de impas.

În egală măsură, capitolul fundamentează garanțiile de imparțialitate și independență, impunând arbitrilor o obligație de transparență continuă pe tot

parcursul procedurii. Procedura de recuzare este astfel reglementată încât să protejeze integritatea tribunalului, oferind posibilitatea unui control judiciar asupra refuzului de recuzare, dar menținând celeritatea prin permiterea continuării arbitrajului pe durata soluționării incidentului. Nu în ultimul rând, stabilirea unor standarde de diligență profesională, a căror nerespectare poate atrage înlocuirea arbitrului, subliniază natura mandatului arbitral ca fiind unul bazat pe responsabilitate și eficiență în soluționarea litigiului.

CAPITOLUL IV – COMPETENȚA TRIBUNALULUI ARBITRAL

Capitolul IV reglementează unul dintre pilonii fundamentali ai autonomiei arbitrajului, și anume capacitatea tribunalului de a-și determina propria jurisdicție, independent de eventualele contestații aduse contractului principal sau convenției arbitrale (principiul auto-determinării competenței).

Dispozițiile consacră dreptul tribunalului arbitral de a decide asupra propriei competențe, inclusiv în ceea ce privește existența sau validitatea convenției arbitrale. Această normă asigură faptul că tribunalul nu este paralizat de simple alegații privind lipsa sa de jurisdicție, permițându-i să evalueze el însuși temeiul legal al investiției sale.

Un aspect juridic esențial este tratarea clauzei arbitrale ca un acord distinct de restul contractului în care este inserată. În consecință, o decizie a tribunalului prin care contractul principal este declarat nul nu atrage automat, *ipso jure*, nulitatea clauzei de arbitraj. Această ficțiune juridică garantează că mecanismul de soluționare a disputelor supraviețuiește chiar și atunci când validitatea raportului juridic de fond este infirmată.

Pentru a asigura loialitatea procesuală și a preveni tacticile de tergiversare, obiecția privind necompetența trebuie ridicată cel târziu odată cu depunerea referinței (întâmpinării). Partea care a participat la numirea arbitrului nu este decăzută din dreptul de a invoca necompetența, însă nerespectarea termenului procedural atrage, de regulă, imposibilitatea de a mai contesta jurisdicția ulterior, cu excepția situațiilor justificate de tribunal.

Dacă tribunalul arbitral decide, printr-o încheiere prealabilă, că are competență, oricare dintre părți poate solicita instanței de judecată, într-un termen scurt (30 de zile), să tranșeze definitiv această chestiune. Pentru a menține celeritatea procedurii, legea permite tribunalului să continue procesul arbitral și chiar să pronunțe hotărârea de fond în timp ce cererea privind competența este pendinte în fața instanței. Această soluție descurajează utilizarea contestațiilor de jurisdicție ca simplu instrument de amânare a soluționării litigiului.

CAPITOLUL V – MĂSURILE PROVIZORII ȘI ÎNCHEIERILE PRELIMINARE.

Capitolul V structurează un sistem dual de protecție a drepturilor părților, oferind tribunalului arbitral competența de a interveni prompt pentru a conserva integritatea litigiului prin două mecanisme cu finalități și regimuri procedurale distincte: măsurile provizorii și încheierile preliminare.

Măsurile provizorii sunt concepute ca instrumente de protecție pe termen lung, menite să mențină o anumită stare de fapt sau să prevină prejudicierea procesului prin distrugerea probelor ori înstrăinarea activelor necesare executării viitoarei hotărâri. Din perspectivă juridică, aceste măsuri se bazează pe principiul contradictorialității, fiind dispuse, de regulă, după audierea ambelor părți. Fundamentarea acestora rezidă în necesitatea echilibrării riscurilor: tribunalul evaluează dacă refuzul măsurii ar cauza un prejudiciu mai grav decât cel suferit de pârât prin impunerea ei, condiționând totul de o probabilitate rezonabilă ca reclamantul să aibă câștig de cauză pe fondul litigiului.

În contrast, **încheierile preliminare** reprezintă un mecanism de urgență cu caracter excepțional, menit să gestioneze situațiile în care însăși notificarea părții adverse ar putea compromite eficacitatea măsurii provizorii solicitate. Rațiunea lor juridică este una de tip conservator și temporar; ele permit tribunalului să acționeze imediat, fără o comunicare prealabilă către pârât, pentru a preveni acțiuni de re-credință (precum disiparea fulgerătoare a bunurilor). Totuși, natura lor este inerent restrictivă, având o durată limitată la 20 de zile, perioadă în care tribunalul este obligat să asigure dreptul la replică al părții vizate și să decidă dacă menține, modifică sau anulează încheierea în cadrul unei proceduri pe deplin contradictorii.

Această distincție clară între măsura provizorie (regulă) și încheierea preliminară (excepția de urgență) asigură un instrumentar juridic flexibil, capabil să răspundă nevoilor de celeritate ale arbitrajului, protejând în același timp dreptul la apărare prin mecanisme de răspundere și garanții financiare obligatorii pentru solicitant.

CAPITOLUL VI – PROCEDURA ARBITRALĂ

Capitolul VI consacră principiile fundamentale ale procedurii arbitrale, fundamentând un echilibru între autonomia de voință a părților și prerogativele de dirijare ale tribunalului arbitral, în scopul asigurării celerității și a egalității de arme.

Norma imperativă impune tribunalului arbitral obligația de a trata părțile cu deplină egalitate și de a acorda fiecăreia posibilitatea efectivă de a-și prezenta

susținerile și de a-și proba pretențiile. Acest standard reprezintă fundamentul caracterului contradictoriu al procedurii, nerespectarea sa constituind un motiv de desființare a hotărârii.

Se recunoaște prioritatea acordului părților în configurarea regulilor procedurale. În absența unei stipulații contrare, tribunalul arbitral beneficiază de o largă marjă de apreciere în conducerea procedurii, având competența exclusivă de a determina admisibilitatea, relevanța și forța probantă a mijloacelor de probă.

„Locul arbitrajului” este definit ca o ficțiune juridică ce determină *lex arbitri* (legea aplicabilă procedurii), părțile având libertatea de a-l alege. Tribunalul arbitral poate decide desfășurarea unor acte procedurale (audieri, cercetări la fața locului) în orice alt punct geografic, fără ca acest fapt să altereze sediul juridic al arbitrajului.

În privința regimului lingvistic, se instituie libertatea deplină a părților, tribunalul având doar rolul de a suplini absența acordului acestora pentru a evita blocajele de comunicare.

Procedura propriu-zisă se caracterizează printr-o structură logică ce debutează cu cererea de arbitraj – actul care marchează momentul sesizării și produce efecte asupra prescripției extinctive – și continuă cu etapa depunerii referinței și a probatoriului. Termenele pentru depunerea referinței (întâmpinării) și a probatoriului pot fi configurate de părți sau de tribunal, sub sancțiunea decăderii, asigurând astfel ritmicitatea procesului.

Deși legea favorizează celeritatea, permițând soluționarea litigiului pe baza înscrisurilor atunci când circumstanțele o permit, ea garantează dreptul la oralitate. Astfel, tribunalul este obligat să organizeze audieri ori de câte ori o parte solicită acest lucru, asigurând contactul direct al arbitrilor cu probele și argumentele orale, element esențial pentru o deliberare informată și echitabilă.

Această arhitectură juridică urmărește să asigure un cadru procedural flexibil, dar previzibil, care să reducă durata litigiului comparativ cu procedura judiciară de drept comun, păstrând în același timp rigoarea necesară unui act de jurisdicție.

CAPITOLUL VII – HOTĂRÂREA ARBITRALĂ

Capitolul VII marchează faza finală a procesului arbitral, reglementând condițiile de formă și fond ale hotărârii, precum și mecanismul de exercitare a controlului de legalitate de către instanțele statale. Arhitectura juridică a acestui capitol este construită pentru a asigura stabilitatea soluțiilor pronunțate, limitând intervenția judiciară la un control de regularitate, fără posibilitatea rejudecării fondului.

În cazul unui tribunal colegial, deciziile sunt luate prin mecanismul majorității de voturi, cu excepția cazului în care părțile au agreat o altă regulă de deliberare.

Hotărârea trebuie să îmbrace obligatoriu forma scrisă și să fie motivată, această cerință fiind esențială pentru a permite părților și instanței de control să verifice respectarea limitelor de investire a tribunalului. Semnarea hotărârii de către majoritatea membrilor tribunalului este suficientă, cu condiția menționării motivelor pentru care restul semnăturilor lipsesc, asigurând astfel finalitatea procedurii chiar și în situația unor opinii divergente sau a indisponibilității unui arbitru.

Una din principalele inovații din prezenta lege se regăsește la articolul 46, care conferă hotărârii arbitrale o forță juridică consolidată, menită să asigure celeritatea actului de justiție. Spre deosebire de alte sisteme de jurisdicție alternativă, proiectul instituie o prezumție de validitate și executorialitate imediată. Astfel, hotărârea arbitrală devine document executoriu prin ea însăși, fără a fi necesară o procedură prealabilă de încuviințare a executării (*exequatur*) din partea instanțelor statale, cu condiția ca aceasta să nu fie contestată sau desființată în cadrul controlului judiciar. Această soluție juridică transformă hotărârea într-un titlu executoriu direct, asimilată sub aspectul eficacității cu o hotărâre judecătorească definitivă, simplificând astfel procesul de recuperare a creanțelor sau de realizare a drepturilor recunoscute de tribunalul arbitral.

În strânsă corelație cu această forță executorie, reglementarea limitează intervenția instanțelor judecătorești la o singură cale de atac: cererea de desființare. Rațiunea juridică a acestui mecanism nu este rejudecarea fondului cauzei, ci un control de legalitate strict circumscris viciilor procedurale grave sau încălcării ordinii publice. Instanța de judecată nu poate infirma raționamentul juridic al arbitrilor pe fondul litigiului, sarcina sa fiind limitată la verificarea integrității convenției arbitrale și a respectării dreptului la apărare.

CAPITOLUL VIII – DISPOZIȚIILE FINALE ȘI TRANZITORII

Intrarea în vigoare a prezentei legi este prevăzută pentru 1 ianuarie 2027. Până la această dată va fi necesară ajustarea cadrului normativ conex, în special a Codului de procedură civilă nr. 225/2003.

Procedurile arbitrale începute până la intrarea în vigoare a prezentei legi se desfășoară în continuare conform legislației în vigoare la data începerii procedurii arbitrale.

3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare

În vederea atingerii obiectivului trasat, opțiuni alternative nu au fost identificate.

4. Analiza impactului de reglementare
4.1. Impactul asupra sectorului public
Implementarea prezentului proiect de lege generează un impact pozitiv multidimensional asupra sistemului judiciar și a administrației publice. Prin consolidarea arbitrajului ca mecanism jurisdicțional alternativ viabil și eficient, se preconizează o reducere progresivă a numărului de litigii comerciale aflate pe rolul instanțelor de judecată. Această descărcare a fluxului de cauze va permite judecătorilor specializați să aloce resurse sporite dosarelor de complexitate ridicată, contribuind indirect la creșterea calității actului de justiție și la reducerea termenelor de soluționare în cadrul sistemului judecătoresc.
4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative
Implementarea prevederilor prezentului proiect de lege nu implică cheltuieli financiare suplimentare.
4.3. Impactul asupra sectorului privat
Implementarea proiectului exercită un impact semnificativ asupra mediului de afaceri prin alinierea deplină a cadrului normativ național la standardele internaționale stabilite de Legea-model UNCITRAL, oferind astfel o garanție de stabilitate și profesionalism partenerilor comerciali. Această armonizare legislativă facilitează integrarea operatorilor economici în fluxurile comerciale globale, asigurându-le accesul la o metodă de soluționare a disputelor recunoscută și utilizată la nivel mondial. Prin adoptarea unui limbaj juridic și a unor proceduri universal acceptate, proiectul reduce incertitudinea juridică și crește gradul de încredere a investitorilor în predictibilitatea sistemului de justiție din Republica Moldova. În consecință, sectorul privat beneficiază de un climat investițional consolidat, unde autonomia de voință și protecția drepturilor contractuale sunt garantate printr-un mecanism de arbitraj modern, eficient și adaptat cerințelor economiei de piață contemporane.
4.4. Impactul social
Nu este aplicabil.

4.4.1. Impactul asupra protecției datelor cu caracter personal
Nu este aplicabil.
4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen
Nu este aplicabil.
4.5. Impactul asupra mediului
Nu este aplicabil.
4.6. Alte impacturi și informații relevante
Nu este aplicabil.
5. Compatibilitatea proiectului cu legislația UE
5.1. Măsuri normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională
Nu este aplicabil.
5.2. Măsuri normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE
Nu este aplicabil.
5.3. Concluziile expertizei de compatibilitate
Nu este aplicabil.
6. Avizarea și consultarea publică a proiectului
Inițierea elaborării prezentului proiect de lege a fost anunțată pe 3 iulie 2023 (link). Adicional, a fost plasat anunț și pe platforma particip.gov.md (link).
7. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent
După adoptarea prezentului proiect de lege va fi necesară modificarea cadrului normativ conex, în special a Codului de procedură civilă nr. 255/2003.

8. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ

Instituțiile arbitrale urmează să-și ajusteze regulile sale de procedură arbitrală în corespundere cu prevederile prezentei legi.

Secretar de stat

Eduard SERBENCO

CERERE nr. 03/1488 din 11 februarie 2026
privind înregistrarea de către Cancelaria de Stat
a proiectului de lege cu privire la arbitraj

Nr. crt.	Criterii de înregistrare	Nota autorului
1.	Categoria și denumirea proiectului	Proiect de lege cu privire la arbitraj
2.	Autoritatea care a elaborat proiectul	Ministerului Justiției
3.	Justificarea depunerii cererii	Implementarea acțiunilor din documentele de planificare
4.	Referința la documentul de planificare care prevede elaborarea proiectului	1) Acțiunea nr. 14.2. din Foaia de parcurs privind „Statul de drept” (criteriu de referință în procesul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană); 2) Acțiunea nr. 225 din Planul național de reglementări pentru anul 2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 841/2024; 3) Acțiunea nr. 2.4.2. b) din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025.
5.	Lista autorităților și instituțiilor a căror avizare este necesară	1) Cancelaria de Stat (Comisia de stat pentru reglementarea activității de întreprinzător); 2) Consiliul Superior al Magistraturii; 3) Curtea Supremă de Justiție; 4) Curtea de Apel Centru; 5) Curtea de Apel Nord; 6) Curtea de Apel Sud; 7) Judecătoria Chișinău; 8) Uniunea Avocaților din Republica Moldova; 9) Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești; 10) Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova; 11) Asociația Patronală „Camera de Comerț Americană din Moldova”.
6.	Termenul-limită pentru depunerea avizelor și/sau expertizelor	10 zile lucrătoare
7.	Persoana responsabilă de promovarea proiectului	Victor KALUGHIN Consultant principal, Direcția elaborare acte normative, Ministerul Justiției; Tel.: (022) 20 14 69; Email: victor.kalughin@justice.gov.md
8.	Anexe	1) Proiectul de lege; 2) Nota de fundamentare.

9.	Data și ora depunerii cererii	Conform semnăturii
----	-------------------------------	--------------------

Secretar de stat

Eduard SERBENCO